

Innspillsdokument til rovviltnemnda i region 8

Arbeidsgruppe 5 - Prioritering av forebyggende og konfliktdempende tiltak (FKT)

Deltakere:

Johan J. Eira (gruppeleder)
Johan Ivvar Gaup (medlem)
Per Olof Nutti (medlem)
Helge Oskal (medlem)
Olav Dikkanen (medlem)
Runo Berglund (medlem)
Inger Hansen (sekretær)

MANDAT

Hvordan kan midler til forebyggende og konfliktdempende tiltak brukes mest mulig målrettet og effektivt innenfor rammen av den todelte målsettingen om både beitedyr og rovvilt.

Gi en oversikt over landbrukspolitiske og reindriftspolitiske virkemidler som grunnlag for en anbefaling dere gir om en samordnet virkemiddelbruk for å redusere tap og konflikter.

Gi anbefalinger om forsøksordninger og tiltak som kan redusere tap av sau og rein samtidig som rovviltet forvaltes på bestandsmålene. Tradisjonell kunnskap skal også legges til grunn for innspillet.

1 Evaluering av dagens prioritering av FKT-midler

Det er i dag ca. 420 siidaandeler innen den samiske reindriften i Troms og Finnmark. I tillegg har fire samebyer beiterett i Troms fylke: Könkämä, Lainiovuoma, Saarivuoma og Talma (Grensereinbeiteloven). Disse har rundt 250 A-medlemmer totalt, hvilke også har rett til å søke FKT-midler. I Finnmark og Troms er det hhv. 103 og 420 foretak med sau (per 2021). Beitenæringa er en stor næring i nord og betyr mye for sysselsetting og verdiskaping. Disse er blant de dyktigste på landsbasis. Utmarksbeitene i Nord-Norge, spesielt Troms, er kartlagt av NIBIO som de beste i hele landet (Haugen & Bjørklund 2014).

Tap av sau og rein til fredet rovvilt har vært en betydelig utfordring for beitenæringa i Troms og Finnmark de siste 25 år. Sauebruk har vært nødt til å legge ned pga. store tap grunnet predasjon. En trendundersøkelse (Ruralis 2018) viser at tap av husdyr grunnet rovvilt oppleves som et stort problem for mange. Våre fredete rovviltarter reduserer beitenæringenes utnyttelse av utmarksressursene. I tillegg kommer arealinngrep og klimaendringene som også kan begrense bruken av utmarksbeitene. Klimaendringene kan føre til både positive og negative effekter for beitenæringene.

I 2022 ble det tildelt 14,5 millioner fra Miljødirektoratet til rovviltregion 8 fordelt på FKT reindrift, FKT sau, andre forebyggende tiltak, akutte tiltak og skadefellingsvederlag.

1.1 FKT-forskriften

Forskrift om tilskudd til forebyggende tiltak mot rovviltskader og konfliktdempende tiltak (FOR-2013-01-01-3) trådte i kraft 1. januar 2013. Det er senere gjort enkelte, mindre justeringer i forskriften i 2018 (FOR-2018-03-12-336), uten at disse har betydning for forskriftens virkemåte. Målsettingen med tilskuddsordningen som omfattes av denne forskriften er «å sikre iverksettelse av effektive forebyggende tiltak for å begrense de skadene rovvilt kan forårsake på produksjonsdyr i landbruket, samt konfliktdempende tiltak for å begrense ulemper for lokalsamfunn og andre grupper» (§ 1). Målgruppen for tilskudd er «foretak med produksjonsdyr i landbruket, kommuner og lokalsamfunn» (§ 2). Samtidig kan organisasjoner og forskningsinstitusjoner også søke om tilskudd. Forskriften vil i det følgende bli omtalt som FKT-forskriften.

FKT-forskriften skiller mellom tre typer tiltak som kan være støtteberettiget:

- Tiltak med direkte tapsreducerende effekt (§ 5)
- Tiltak for å øke kunnskapsgrunnlaget (§ 6)
- Konfliktdempende tiltak (§ 7)

Tiltak med direkte tapsreducerende effekt er delt i fire tiltakstyper:

- tiltak som fysisk skiller rovdyr og beitedyr (§ 5a)
- utvidet tilsynsaktivitet i kombinasjon med andre tiltak (§ 5b)
- andre tiltak som kan være direkte tapsreducerende (§ 5c)
- driftsomstilling grunnet rovvilt (§ 5d)

Tiltak for å øke kunnskapsgrunnlaget skal bidra til å utvikle praksis og erfaring som senere kan danne grunnlag for å iverksette nye tiltak. Eksempler er utprøving av nye forebyggende tiltak mot rovviltskader, evaluering av igangsatte tiltak, tiltak som avklarar tapsforhold samt forsknings- og utredningsoppgaver som bidrar til utvikling og iverksettelse av effektive forebyggende tiltak.

Konfliktdempende tiltak er tiltak i regi av personer, kommuner og organisasjoner som har til hensikt å dempe konflikter forårsaket av rovvilt. Føringene er at «tiltaket skal bidra til økt kunnskap om- og forståelse for rovvilt og/eller rovviltforvaltning. Tiltak rettet mot barn og unge skal prioriteres» (§ 7).

1.2 Prioritering av forebyggende tiltak sau

Sauenæringa i Troms og Finnmark søkte i 2022 om 7,8 millioner kroner til FKT-tiltak, mens det ble tildelt 2,5 millioner (32,1 %). Statsforvalteren i Troms og Finnmark mener det er lettere å prioritere og fordele FKT-midlene til sauenæringa enn til reindriftnæringa fordi det i større grad er mulig å iverksette tiltak som skiller rovdyr og sau, sauene er ute bare i sommerhalvåret og det er lettere for sauenæring og planlegge beitesesongen.

De mest omsøkte tiltakene i sauenæringa i 2022 var:

- Elektronisk overvåking (25 søknader innvilget)
- Tidlig nedsanking sau (mange søknader innvilget)
- Forsinket slipp beite (6 søknader innvilget)
- Gjeting/utvidet tilsyn (3 søknader innvilget)
- Beredskapsareal (3 søknader innvilget)
- Kadaverhund (en søknad innvilget)

- Flytting til annet beite (4 søknader innvilget)
- Rovviltavvisende gjerde (1 søknad innvilget)

1.3 Prioritering av forebyggende tiltak rein

Den samlede søknadssummen fra reindriftsnæringa i 2022 var over 50,8 millioner kroner, mens Rovviltnemda i region 8 har tildelt «bare» 6,4 millioner til rovviltforebyggende tiltak i reindriffta (12,6 %). På grunn av mange søknader (158 totalt) og høye søknadsbeløp, må Statsforvalteren prioritere mellom søkere, og fordele midler innenfor rammene. Prioriteringen er vanskelig fordi det er mange søknader, det søkes om flere tiltak samtidig, reindriffta i regionen har ulike utfordringer og forskjellige behov for tiltak mellom årstidsbeiter og år. Statsforvalteren har derfor valgt å fordele FKT-midlene relativt flatt til alle som har søkt midler i reindriffta. Reinbeitedistriktet, siidaen eller siidaandelen kan ikke sende inn flere enn én søknad per år.

I reindriffta behandles og utbetales FKT midler etter §§ 5 og 6 i FKT-forskriften. Det søkers ofte på flere tiltak samtidig. Fôring, utvidet tilsyn og elektronisk overvåking var de mest omsøkte tiltakene i reindriftsnæringen i Troms og Finnmark i 2002. Fôring av tamrein i korte perioder av året for å samle flokken med formål å unngå rovvilttap er for øvrig et tiltak som i stadig økende grad blir brukt i Norge (Hansen et al. 2020).

Statsforvalteren i Troms og Finnmark har gitt disse føringene for bruk av FKT-midlene:

- det gis FKT-midler til kjøp av reinfôr samt innleid frakt av fôr og innkjøp av fôrlede
- betaling for innleid hjelp for ekstra tilsyn, maks 2 000 kr per person og dag
- kjøp av radiobjeller/e-bjeller samt frakt, abonnement og tilhørende tilleggsutstyr
- 60 % av kostnad for kjøp av drone og tilhørende tilleggsutstyr
- 60 % av kostnad for kjøp av mobil gjeterhytte eller telt
- 60 % av kostnad for kjøp av gjerdemateriale
- 60 % av kostnad for leie av helikopter for reinsamling/uttak av slaktedyr på høsten
- 30 % av kostnad for innkjøp av teleskop

1.4 Akutte forebyggende tiltak

Gjennom hele året behandler Statsforvalteren akutte rovviltthenvendelser hvor akutte midler tilbys for å bistå utøvere for å avverge ytterligere rovvilttap. Det må ligge til grunn et visst tap eller omfang av situasjonen for at Statsforvalteren skal bistå med midler. Det ble satt av 850 000 til akutte midler i 2022, dvs. 5,86 % av de totale FKT-midlene på 14,5 millioner kroner. Disse midlene brukes primært til et fåtall type tiltak. I akutte situasjoner ser en lettere effekt av tiltaket, siden en har å gjøre med en konkret situasjon som enten kan opphøre eller fortsette.

Akutte forebyggende tiltak, sau:

- Kortvarig utvidet tilsyn
- Uro tilsyn
- Tidlig nedsanking
- Forsinket slipp

Akutte forebyggende tiltak, rein:

- Kortvarig utvidet tilsyn
- Fôring av tamrein i korte perioder
- Flytting av tamrein

1.5 Tiltak som effektiviserer jakt og skadefelling

Kvotejakt og lisensfelling, og til dels også skadefelling, er viktige forvaltningsmessige verktøy for å redusere tap av beitedyr forårsaket av rovvilt. Evnen til å bruke disse verktøyene effektivt avhenger av tilstrekkelig med kompetente jegere og skadefellingspersonell med tilgang til nødvendige og effektive hjelpemidler. Tiltak som effektiviserer jakt og skadefelling er hjemlet i FKT-forskriften og kan være tiltak knyttet til kompetanseheving, infrastruktur og drift av skadefellingslag samt jaktorientert virksomhet. Det benyttes generelt mye FKT-midler til aktiviteter knyttet til jakt- og skadefelling i Norge (Hansen et al. 2020). Hvor mye det totalt sett bevilges i de ulike rovviltregionene er vanskelig å få oversikt over fordi det gis midler til slike tiltak under flere av paragrafene i FKT-forskriften (andre tiltak som kan være direkte tapsreducerende, FoU-oppgaver, konfliktdependende tiltak og i akutte skadesituasjoner).

I Norge er det to prinsipielle regimer for uttak av rovdyr: kvotejakt (gaupe) og lisensfelling (jerv, ulv og bjørn), eller skadefelling. Kvotejakt er ordinær jakt på et bestemt antall individer av en viltart, der kvoten er fastsatt av offentlig myndighet. Lisensfelling er skademotivert felling av et bestemt antall individer av en viltart, der kvoten er fastsatt av offentlig myndighet og det kreves at jegeren er registrert som lisensjeger i Jegerregisteret for å kunne delta. Betinget skadefelling er felling av enkeltindivider av rovvilt for å stanse eller forhindre skader på bufe eller tamrein, der det på forhånd er fastsatt en skadefellingskvote og vilkår av overordnet myndighet. Definisjonene og reguleringene for kvotejakt, lisensfelling og skadefelling ligger i Rovviltforskriften (FOR-2005-03-18-242), ikke i FKT-forskriften.

Kommunene yter en godtgjøring til kommunale/interkommunale fellingslag på kr 1 600,- pr. døgn pr. deltaker som skal dekke timeforbruket (fastsatt av KLD og hjemlet i Rovviltforskriften, § 9a). Godtgjøringen dekkes av Statsforvalteren over de årlige FKT-midlene. Utbetalingen må ikke overskride de rammer som fremgår av statsforvalterens vedtak om felling (Statsforvalteren gir en øvre økonomisk ramme for skadefellingsforsøket begrenset til x personer i x dager ganger den gitte døgnsetningen). Midler til administrasjon og organisering av fellingslag ved førstegangs iverksetting av skadefellingstillatelse på gaupe, jerv, bjørn og ulv kan også belastes FKT-potten. Ut over dette kan lokale fellingslag søke FKT-midler om dekning for direkte og dokumenterte kostnader ved oppdraget, eksempelvis drivstoffkostnader, bompengeutgifter etc., begrenset oppad til kr 30 000,-. I region 8 ble det satt av kr 850 000 til skadefellingsvederlag i 2022, dvs. 5,86 % av de totale FKT-midlene (tilsvarende akutte tiltak). Summen som er satt av til skadefellingsvederlag er ikke begrensende for verken skadefellingsvedtak eller utbetaling.

1.6 Andre tiltak som kan være direkte tapsreducerende

Kursvirksomhet til effektivisering av jakt samt kurs og materiell til skadefellingslag sorteres under FKT-forskriftens § 5c - andre tiltak som kan være direkte tapsforebyggende. Denne paragrafen er lagt inn i forskriften slik at Statsforvalteren skal ha mulighet til å anse omsøkte tiltak som ikke er listet opp under § 5a og § 5b. Et eksempel kan være søknad om lama som vokterdyr. Andre tiltak er tidlig slaktning av rein, for eksempel med helikopter for å samle tidlig.

1.7 Tiltak for å øke kunnskapsgrunnlaget

Tiltak for å øke kunnskapsgrunnlaget ligger under § 6 i FKT-forskriften. Det gis FKT-tilskudd til forsknings- og utredningsoppgaver. Ifølge forskriften skal disse bidra til utvikling, utprøving, iverksetting og evaluering av effektive forebyggende tiltak. Det er gitt midler til bl.a. hårfelleprosjektene for bestandsovervåking av bjørn over denne paragrafen

1.8 Konfliktdempende tiltak

Konfliktdempende tiltak ligger i § 7 i FKT-forskriften. Det kan gis tilskudd til personer, kommuner og organisasjoner for tiltak som har til hensikt å dempe konflikter forårsaket av rovvilt. Tiltaket skal bidra til økt kunnskap om- og forståelse for rovvilt og/eller rovviltforvaltning. Tiltak rettet mot barn og unge skal prioriteres. Det er gitt konfliktdempende midler til rovviltskoler og andre formidlingsarrangementer, opprettholdelse og trening av skadefellingslag osv. over denne paragrafen.

Paragraf 6 og 7 i FKT-forskriften kan gå litt over i hverandre, da de begge har en dobbel funksjon med å kunne øke kunnskapsgrunnlaget og samtidig virke konfliktdempende. Eksempelvis er hårfelleprosjektene på bjørn enestående for å øke kunnskapsgrunnlaget, men kan selvfølgelig også virke konfliktdempende. Motsatt, har rovviltopplæring og andre formidlingsarrangementer konfliktdempende virkning, men slike tiltak øker selvsagt også kunnskapsgrunnlaget.

1.9 Har tiltakene vært målrettet og effektive?

Arbeidsgruppa mener at FKT-midlene fordelt til reindriften ikke har vært målrettet nok. Praksisen er en flat fordeling (etter reintall), der alle søkere får litt. Arbeidsgruppa er av den oppfatning at tildeling av midler må prioriteres sterkere, f.eks. etter skadeomfang (dokumentert rovdyr tap) og/eller stort rovdyrtrykk. Dette gjelder ikke minst de som har kalvingsområdene innenfor rovviltprioritert område. En sterkere prioritering av hvem som skal få FKT-midler vil være en mer målrettet og effektiv bruk av midlene.

Arbeidsgruppa mener det må være mulig for andeler/A-medlemmer, siidaer og distrikter/samebyer å sende inn flere FKT-søknader dersom det er behov for det. Tiltakene er ofte årstidsavhengig og/eller uforutsette situasjoner kan oppstå. En måte å løse dette på er å innføre en søknadsfrist to ganger i året, eller helst løpende. Arbeidsgruppa ser at dette kan gi merarbeid for Statsforvalteren som skal behandle søknadene, men vi tror at tiltakene på denne måten blir mer målrettet.

Driftsomstilling til annen landbruksvirksomhet er en varig løsning om vil styrke måloppnåelsen til FKT-forskriften. Det finnes sauebønder som ønsker å legge om drifta, slik at de slipper belastningen med store rovdyrskader år etter år. Det er likevel mange som ikke ønsker dette tiltaket fordi det i et større perspektiv kan bidra til å legge ned sauenæringa. I Statsbudsjettet 2022 med virkning fra 2023, er den statlige driftsomstillingsordningen for saueiere foreslått avviklet. Arbeidsgruppa ønsker heller ikke at rovviltnemnda bruker midler på driftsomstilling, da dette er svært kostbare tiltak for de få som vil gå på bekostning av mange andre saueiere sine behov for FKT-midler.

Forskningsmessig utprøving og evaluering av forebyggende tiltak ligger klart innenfor FKT-ordningens formål. For forskningsrettede prosjekter bør man kunne stille krav til at anerkjent metodikk blir benyttet. Minste krav er at en bruker kontrollområder eller et før/etter-design. Videre er det viktig at erfaringsbasert kunnskap, både fra reindriftnæring og sauenæring, implementeres i prosjektet der dette naturlig hører hjemme. Den berørte beitenæringa må involveres i forskningsprosjektene allerede i planleggingsfasen og få mulighet til å kvalitetssikre resultatene. Større forskningsprosjekter av nasjonal betydning bør finansieres via andre finansieringsordninger.

Konfliktpotensialet er i dag høyest i grenseområdet mellom rovviltprioritert område (A-område) og beiteprioritert område (B-område). En betydelig andel av tap av beitedyr grunnet rovvilt skjer nettopp her, innenfor en avstand på 30-50 km fra forvaltningsområdene hvor streifdyr kan forårsake akutt skade og skadepotensialet er stort (Strand 2016). For å få ned tapstallene ytterligere, er det behov for bedre vern av beitedyr i beiteprioriterte områder som grenser til rovdyrsonene.

Arbeidsgruppa er derfor av den oppfatning at tiltak som styrker beitedyrberedskapen, f.eks. elektronisk beitedyrovervåking, i disse randsoneområdene er viktig å prioritere. Dette bidrar til at skadesituasjoner vil kunne oppdages raskt og effektive tapsforebyggende tiltak (som f.eks. skadefelling eller akutt sinking) kan settes inn.

1.10 Er dagens tiltak gode nok?

Arbeidsgruppa var generelt enige i at de forebyggende tiltakene som benyttes i saue- og reindriften i Troms og Finnmark i dag er bra. Det er likevel vanskelig å teste effekten av ulike forebyggende tiltak hos den enkelte bruker, særlig fordi flere tiltak ofte benyttes samtidig og fordi man ikke har egnede kontrollområder eller benytter et før/etter-design. I tillegg er rovviltpopulasjonene dynamiske og varierer både i antall og arealbruk mellom år.

Det er ingen tvil om de mest effektive, tapsforebyggende tiltakene i sauenæringen, foruten bestandsregulering, er de som skiller rovvilt og bufe i tid og/eller rom. Tiltak som rovdryavvisende gjerdeanlegg, hjemmebeite, flytting av sau, tidlig sinking og driftsomstilling er de mest omfattende. De fleste av disse reduserer imidlertid antall beitedager i utmarka og fører til en stor inngripen i sauedrifta, med de næringsmessige konsekvenser dette måtte ha for berørte foretak.

Det er langt mer utfordrende å finne gode forebyggende tiltak i reindriften enn i saueholdet. Som for sau, er også de mest effektive tiltakene i reinnæringa de som skiller rovvilt fra reinsdyr i tid eller rom. Disse tiltakene kan imidlertid være vanskelig å praktisere pga. reinens atferd og biologi, og også av hensyn til bevaring av den tradisjonelle driftsformen med flytting til ulike årstidsbeiter. Dessuten har man utfordringer som terrengslitasje og snylterpress dersom reinen f.eks. skal holdes på avgrenset område over en tid. Selv om den tapsforebyggende effekten av enkelte tiltak kan være usikker, vil de fleste tiltakene i alle tilfeller kunne ha en konfliktreduserende effekt.

Arbeidsgruppa mener det er viktig at sauebøndene og reindriftsutøverne skal kunne ha ulike tiltak å velge mellom, gjerne kombinasjonsløsninger. Gruppa har stor tro på at «tiltaks pakker» tilpasset det enkelte bruk og de ulike årstidsbeitene over tid skal ha god tapsreduserende effekt.

Både Statsforvalteren og beitenæringene argumenterer for styrket beitedyrberedskap for å kunne sette inn effektive tiltak dersom det oppstår en skadesituasjon. Beredskapstiltak kan være f.eks. etablering av beredskapsplaner og elektronisk overvåking av beitedyr og beiteområder, slik at situasjonen håndteres best mulig hvis den oppstår. Skadefelling vil være en sentral komponent i beredskapsplanene. Arbeidsgruppa er derfor av den oppfatning at det må prioriteres mer FKT-midler til elektronisk beiteovervåkingsutstyr, som GPS-bjeller, viltkameraer, sambandsutstyr mm., siden slike hjelpemidler kan ha en indirekte tapsforebyggende effekt.

Enkelte FKT-tiltak kan det med fordel settes strengere krav til. Eksempelvis bør kadaverhund-ekvipasjer som går i lønnet arbeid være godkjente etter Norske Kadaverhunder sin godkjenningsordning. Statsforvalteren følge opp og sikre at standardene for tidlig sinking, beredskapsareal, bruk av vokterhund samt oppsett og vedlikehold av rovviltavvisende gjerder følges.

1.11 Andre tiltak som mangler eller momenter som savnes

Det er viktig å være så transparent som mulig mht. opplysninger om rovdryrobservasjoner og skadeomfang. Dette kan indirekte redusere tap av dyr ved at en skadesituasjon oppdages fort og nødvendige tiltak settes inn, eksempelvis skadefelling eller akutt tidlig nedsinking. Det må også informeres om tiltak som iverksettes i enkeltbesetninger til alle som har beitedyr i samme eller tilgrensende beiteområde. Æn i arbeidsgruppa hadde selv erfart at tidlig sinking grunnet jerv ble

igangsatt på den ene siden av beiteområdet, uten at han som hadde dyrene på motsatt side, ikke ble informert. Trolig har denne bonden mistet flere sauer til jerv i sommer fordi han ikke fikk organisert sanking samtidig. Det står for øvrig som et krav i den nasjonale standarden for tidlig sanking at alle sauer i samme beiteområde skal sannes samtidig

(<https://www.statsforvalteren.no/siteassets/utgatt/fm-troms/dokument-fmtr/miva/rovvilt/informasjon-fra-forvaltninga/standard-tidlig-nedsanking.pdf>).

Skadefelling må skje så effektivt som mulig. Det er ikke alle kommuner som har operative skadefellingslag og rekrutteringen til disse er generelt dårlig. Det finnes gode eksempler på at kursing av jakt- og skadefellingslag har økt uttellingen under både ordinær kvotejakt/lisensfelling og skadefelling, slik at behovet for ekstraordinære uttak (eksempelvis hiuttak, som er et meget kontroversielt tiltak) av rovvilt blir mindre. Arbeidsgruppa anbefaler derfor at det brukes mer FKT-midler på tiltak som styrker suksessraten for jakt- og skadefellingslag. Arbeidsgruppa foreslår også å sette inn ekstra ressurser de to siste ukene av ordinær gaupe/jerve/bjørnejakt dersom det står igjen dyr på kvoten som ennå ikke er felt, f.eks. med hjelp av SNO og bruk av helikopter.

Det er kun lov med utbetaling av dusør på jaktbart og høstingsbart vilt, ikke på fredet rovvilt. Arbeidsgruppa påpeker imidlertid at saue- og reindriftsnæringen står fritt til å gi en påskjønnelse som stimuleringsiltak for å få tatt ut mest mulig av kvoten under ordinær jakt/lisensfelling.

Drone som FKT-tiltak i saue- og reindriften kan f.eks. benyttes for å sanke/gjete dyr, sjekke om søyene har med seg alle lammene de var sluppet ut med, sjekke uro i flokken eller blant enkelt dyr, sjekke immobilitet hos enkeltindivider, til å lete etter kadaver og til å søke etter rovvilt i en akutt skadesituasjon (drone benyttet av skadefellingslag). Bruk av drone i beitenæringene vil i de fleste tilfeller fungere både som et driftsverktøy og et indirekte, tapsforebyggende tiltak. En av medlemmene i arbeidsgruppa hadde selv erfaring med at drone benyttet i kombinasjon med radiobjeller bidro til å effektivisere tilsynet vesentlig. Det er imidlertid strenge krav knyttet til flyving av droner. NIBIO jobber nå med en vurdering av droner brukt som FKT-tiltak i sauenæringa på oppdrag fra Statsforvalteren i Trøndelag. Sluttrapport forventes ferdigstilt medio januar 2023.

Representanter i arbeidsgruppa fra reindriftsnæringa stilte spørsmålstegn til hvorvidt tilleggsfôring av rein (generelt) var et godt tiltak. Dette kan gå på akkord med reinens atferd og instinkter og representantene var bekymret for at reinen over tid kunne miste sin naturlige evne til å søke etter beitevekster. Spesielt kan det være uheldig å tilleggsfôre reinen om høsten fordi sammenblanding av flokker fort kan skje på denne tiden av året. Der man fôrer reinen blir det også svært opptråkket med ødelagte beiter og snyltepress som resultat.

Mange av tiltakene det kan søkes FKT-midler om er dårlig kjent for brukerne. Dette tilsier at det er behov for mer informasjon rundt FKT-ordningen. Arbeidsgruppa etterlyser på generelt grunnlag en bedre klargjøring av hvordan eiere av svensk rein som periodevis oppholder seg på norsk side skal forholde seg til FKT-ordningen. Statsforvalteren meddelte at de tenker å orientere beitenæringene om FKT-tiltakene og prioriteringene som gjøres i rovviltnemnda i region 8 i nær framtid. Dette vil være et bra tiltak.

2 Tilskuddsordninger innenfor landbruk og reindrift og mulig samordning med FKT-midlene

Landbruks- og reindriftspolitiske virkemiddelordninger er opp under (tabell 1 og 2). Flere av tilskuddsordningene, både innen landbruk og reindrift, kan bidra til å redusere tap og konflikter til

rovvilt. Disse bør i større grad samordnes med FKT-midlene. Tilskuddsordningene markert med rød stjerne er vurdert av arbeidsgruppa som mulig å samordne med FKT-midlene. Av de landbrukspolitiske virkemidlene gjelder dette «Tilskudd til tiltak i beiteområder» og «Områderettet innsats - bærekraftig matproduksjon og verdiskaping i nord» (2023-2025). Av de reindriftspolitiske virkemidlene er det tilskuddsordningene i Sametinget som kan være aktuelle å samordne med FKT-midlene. «Tilskudd til reindriftsanlegg» (RUF) kan indirekte bidra til reduksjon i tap av beitedyr, ved at det gis midler til anlegg (eks. inngjerding/samlehegn som også kan benyttes i forbindelse med føring, kalving i gjerde eller ved flytting av rein).

2.1 Tilskuddsordninger i landbruket

Det er en rekke tilskuddsordninger som støtter opp under beiting og bidrar til skjøtsel av kulturlandskapet. Beitenæringen benytter seg i stor grad av disse ordningene. Eksempler er SMIL-midler (spesielle miljøtiltak i landbruket), RMP-midler (regionalt miljøprogram), herunder OBB-midler (midler til drift av beitelag), og tilskudd til tiltak i beiteområder (Tabell 1).

Tabell 1. Tilskuddsordninger i landbruket.

Virkemiddelordning og finansieringskilde	Formål	Tiltak
<p>SMIL - spesielle miljøtiltak i jordbruket</p> <p>Midlene forvaltes gjennom kommunene. Statsforvalteren (SF) gir regionale føringer og følger opp kommunenes prioriteringer. Søknad via Altinn. Prioritering av tiltak jf. RMP (se under)</p>	<p>Fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensning fra jordbruket.</p> <p>Forskrift: FOR-2004-02-04-448</p>	<p>Innenfor kulturlandskap Innenfor biologisk mangfold</p>
<p>Regionale miljøtilskudd - RMP</p> <p>2013-2019: Midlene ble forvaltet av Fylkesmannen. Fra 2020: Midlene forvaltes gjennom kommunene. SF gir regionale føringer. RMP gir også føringer for de kommunale tiltaksstrategiene for bruk av i SMIL-midler. Søknad via Altinn.</p>	<p>Ivareta særlige landskapsverdier, biologiske verdier og kulturminneverdier</p> <p>Landbruksdirektoratet (Ldir) har utarbeidet en egen instruks for regionale miljøtilskudd (Ldir 2020). Se også fylkesvise forskrifter om regionale miljøtilskudd i jordbruket, eks. Troms og Finnmark: Forskrift: FOR-2022-08-21-1707</p> <p>NB! Nytt regionalt miljøprogram for jordbruket i Troms og</p>	<p><u>Kulturlandskap:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Tilskudd til drift av beitelag – OBB (kr/dyr) Mål: Stimulere til et samarbeid om beiting med sikte på god utnyttelse av beiteressurser i utmark og effektivt tilsyn med minst mulig tap av dyr. Eks. tilsyn, sanking og ettersyn samt vedlikehold av gjerder og installasjoner ○ Tilskudd til beite av verdifulle jordbrukslandskap på innmark (kr/daa) ○ Tilskudd til beite av verdifulle jordbrukslandskap i utmark (kr/daa)

	Finnmark er under rullering og utvikling i høst.	<p>Biologisk mangfold:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Beiting av kystlynghei (kr/dyr) ○ Skjøtsel av biologisk verdifulle arealer (kr/daa) ○ Skjøtsel av trua naturtyper (kr/daa) <p>Tilskudd til kulturminner og kulturmiljø:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Tilskudd til drift av seter
<p>Tilskudd til tiltak i beiteområder*</p> <p>Forvaltes av kommunene fra 2020, søkes via Altinn.</p> <p>Kommuner lager egne prioriterte føringer</p>	<p>Legge til rette for best mulig utnyttelse av beite i utmark, redusere tap av dyr på utmarksbeite og fremme fellestiltak i beiteområdene.</p> <p>Forskrift: FOR-2013-02-04-206</p>	<p>Investerings tiltak og/eller planleggings- og tilretteleggingsprosjekter i beiteområder, eks. elektronisk overvåkingsutstyr, kveer og sperregjerder.</p> <p>Total, nasjonal ramme i 2019: 15 mill. kr. Ca. 30 % av totalsummen til dette tiltaket skal prioriteres til investeringer knyttet til teknologi.</p>
<p>Områderettet innsats - bærekraftig matproduksjon og verdiskaping i nord (midler over jordbruksavtalen)*</p> <p>Forvaltes av fylkeskommunen i Troms og Finnmark.</p>	<p>3-årig tildeling (2023-2025) over Statsbudsjettet for å styrke landbruksnæringa i Nord-Norge</p>	<p>Bedre kunnskapen om beitenæringene i nord sine utfordringer bl.a. med rovvilt er nevnt som mulig tiltak.</p> <p>17 millioner kroner årlig, hvorav 12 millioner er søkbare</p>
<p>RK – midler (regionale rekrutterings og kompetanse – midler)</p> <p>Forvaltes av fylkeskommunen. Kommuner, organisasjoner og FoU-institusjoner kan søke. Søkes gjennom digital forvaltningsportal, regionalforvaltning.no</p>	<p>Utviklingsmidlene innenfor regionale rekrutterings- og kompetansetiltak skal bidra til rekruttering til næringa, landbruksutdanning og kompetanseheving hos næringsutøvere.</p> <p>Forskrift: FOR-2019-12-20-2082</p>	<ul style="list-style-type: none"> • støtte til etterutdanning av en viss varighet og omfang i landbruket • støtte til tiltak som retter seg mot rekruttering, likestilling og omdømmebygging • støtte til tiltak som bidrar til rekruttering av landbruksutdanning på ulike nivå og videreutdanning for næringsutøvere
<p>RT – midler (regionale tilretteleggingstiltak i landbruket)</p> <p>Forvaltes av fylkeskommunen. Kommuner, organisasjoner og FoU-institusjoner kan søke.</p>	<p>Utviklingsmidlene innenfor regionale tilretteleggingstiltak skal gå til utvikling av konvensjonell eller økologisk drift i landbruket,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Prosjekter som bygger opp under økt produksjon i primærlandbruket • Prosjekter som gir økt optimisme og framtidstro

Søkes gjennom digital forvaltningsportal, regionalforvaltning.no? Åpen søknadsfrist i Finnmark.	eller til utvikling av andre landbruksbaserte næringer. Forskrift: FOR-2019-12-20-2082	blant aktive gårdbrukere med jord og skog • Prosjekter som legger til rette for landbruksbasert næringsutvikling
---	---	---

RK-midler og RT-midler: Disse tiltaksordningene forvaltes av fylkeskommunen i Troms og Finnmark. Fylkeskommunen er klar på at virkemidler når det gjelder rovvilt skal prioriteres av FKT-midler, ikke av RK- og RT-midlene.

2.2 Tilskuddsordninger i reindriften

Tabell 2. Tilskuddsordninger i reindriften.

Virkemiddelordning og finansieringskilde	Formål	Tiltak
Tilskudd til konfliktforbyggende tiltak (reindrift/landbruk) Landbruksdirektoratet	Berørte parter er reindrift ved reinbeitedistrikt eller siida på den ene siden, og landbruk og/eller annen berørt part slik som grunneier og kommune på den andre siden. Parter som er enige om det kan søke om tilskudd til konfliktforebyggende tiltak.	<ul style="list-style-type: none"> • Bygging av gjerder som verner innmarksareal, kulturbeite, plantefelt og bebygde områder mot reinbeiting. • Under spesielle forhold kan du søke tilskudd til andre tiltak, som vil virke konfliktdependende mellom reindrift og andre parter • Ved særlige tilfeller kan det innvilges tilskudd til bruk av helikopter, så fremt reindriften ønsker det.
Ekstraordinært tilskudd til kriseberedskap i reindriften Landbruksdirektoratet	Kriseberedskap når kriseberedskapsutvalget har fastslått beitekrise, og eget krisefond ikke er tilstrekkelig.	Distriktet/reinlaget kan søke om tilskudd til innkjøp og transport av krisefôr o.a. nødvendige tiltak til en sats på 5,0 kroner per rein per døgn og om tilskudd til flytting av rein fra vinter- til sommerbeite til en sats på 0,18 kroner per rein per km etter Forskrift om ekstraordinært tilskudd til kriseberedskap.
Tilskudd til frakt av rein i forbindelse med slakting Landbruksdirektoratet	Bidra til å utjevne pris på reinkjøtt til reineiere i ulike reinbeitedistrikter og reinlag, effektiv slakting og omsetning av reinkjøtt og økt slakteuttak før innflytting til høst- og vinterbeiter.	Tilskudd til frakt av levende rein fra samlingsgjerde til godkjent slakteri og frakt av skrott fra slakteri til viderefordeling.

Tilskudd til reinbeitedistrikter og reinlag Landbruksdirektoratet	Bidra til utvikling av reindriften i bærekraftig retning, balanse mellom reintall og beiter, sikring av arealer og økt lønnsomhet. Ordningen skal muliggjøre distriktenes/reinlagenes avsetning til kriseberedskap, diverse avløseordninger og arbeid med HMS.	Fast grunnbeløp til administrasjon og ressursforvaltning for reinbeitedistrikt og reinlag. Variabelt tilskudd og tilskudd til kriseberedskap.
Tilskudd til siidaandeler og reinlag Landbruksdirektoratet	Leder av siidaandel og reinlag kan søke om tilskudd.	Gjelder særskilt driftstilskudd til ungdom, kvinner, etableringstilskudd, produksjonspremie, kalveslaktetilskudd og ektefelle-/samboertillegg.
Tilskudd til reindriftsanlegg (RUF) (*) Landbruksdirektoratet	Reindriftenes Utviklingsfond (RUF) skal gjennom bruk av økonomiske virkemidler bidra til å utvikle reindriftsnæringen i samsvar med de reindriftspolitiske mål.	Tilskudd til å dekke utgifter til oppføring av gjerder og reindriftsanlegg. Siidaandeler, siida, reinbeitedistrikt eller reinlag, kan søke om tilskudd
Tilskudd til sikring av reindriftenes arealer (RUF) Landbruksdirektoratet	Reindriftenes Utviklingsfond (RUF) skal gjennom bruk av økonomiske virkemidler bidra til å utvikle reindriftsnæringen i samsvar med de reindriftspolitiske mål.	Gjelder tilskudd til større tiltak i forbindelse med arealinngrep. Reinbeitedistrikter kan søke om tilskudd.
Tilskudd til ulike utviklingstiltak (RUF) Landbruksdirektoratet	Reindriftenes Utviklingsfond (RUF) skal gjennom bruk av økonomiske virkemidler bidra til å utvikle reindriftsnæringen i samsvar med de reindriftspolitiske mål.	Tilskudd til praktiske tiltak, strukturtiltak, faglige tiltak, tilrettelegging av kurs og tiltak som følge av klimaskapte endringer. Den som har behov for økonomisk støtte til tiltak som er omfattet av RUF-forskriften, og som oppfyller de generelle vilkårene for tilskudd etter forskriften, kan søke
Reinpramming Statsforvalteren i Troms og Finnmark	Flytting av rein til og fra sommerbeite ute på øyene	Tilskudd til reinpramming
Ut på vidda (RT-midler) Troms og Finnmark Fylkeskommune	Ut på vidda-tilbudene bygger på samisk kultur, tradisjoner, duodji historie, folk, dyr, natur og reindrifta.	Barn, unge, voksne og eldre får oppleve samer og reindrifta på nært hold. Barnehager, skoler, behandlingstilstander, barnevernet, videregående skoler, høyere utdanning, organisasjoner og bedrifter

	Aktiviteter og opplevelser tilrettelegges for barn, unge, voksne og eldre. Målet er læring, mestring og helse.	oppfordres til å bruke reindriftsfamilienes Ut på vidda-tilbud.
Tilskuddsordninger i Sametinget *	Styrking av tradisjonell familiebasert reindrift og utvikling gjennom økt inntjening og lave tapstall til rovvilt	<ul style="list-style-type: none"> • Investeringer som bidrar til betydelig grad av nyskaping og utvikling av reindriften. • Prosjekter og tiltak som styrker tradisjonell kunnskap i familiebasert reindrift. • Tiltak og prosjekter som bidrar til dokumentasjon av rein drept av rovvilt. • Tiltak med mål om å lære/lære bort tradisjonell kunnskap. • Tiltak som bidrar til økt interesse, innsats og effektivisering av lisens- og kvotejakt på rovdyr.
Reindriftsbasert vekst og verdiskaping Innovasjon Norge	oppnå en større verdiskaping innen produksjon, kommersialisering og salg av reinkjøtt samt biprodukter fra rein.	Bedriftsutvikling, kompetanse- og markedsføringstiltak

Tilskudd til konfliktforebyggende tiltak, landbruk og reindrift: Berørte parter er reindrift ved reinbeitedistrikt eller siida på den ene siden, og landbruk og/eller annen berørt part slik som grunneier og kommune på den andre siden. Partene må være enige om å søke. 80 % av godkjente kostnader blir dekket. Tilskuddet skal i hovedsak gå til investering i gjerde for å hindre reinene i å komme inn på dyrka mark.

Arbeidsgruppa oppfordrer reindriftnæringa til å jobbe for å innarbeide et «tilskudd til tiltak i reinbeiteområder» gjennom reindriftsavtalen, tilsvarende ordningen «tilskudd til tiltak i beiteområder» som finnes for husdyr over landbruksavtalen (FOR-2013-02-04-206). Denne landbrukspolitiske støtteordningen skal legge til rette for best mulig utnyttelse av beite i utmark, redusere tap av dyr på utmarksbeite og fremme fellestiltak i beiteområdene. Midlene kan gå til investeringstiltak og/eller planleggings- og tilretteleggingsprosjekter i beiteområder, eks. elektronisk overvåkingsutstyr, kveer og sperregjerder. Total ramme var 14,5 millioner kroner i 2022, hvorav 30 % av totalsummen skal prioriteres til investeringer knyttet til teknologi.

2.3 Hvordan kan man samordne disse virkemidlene?

En bedre samordning av tilskuddsordninger vil kunne bidra til bedre totaleffekt av tiltakene, og også hindre at ulike tilskuddsordninger virker mot hverandre. En samordning vil også kunne bedre synliggjøringen av virkemiddelbruken. Dette vil igjen kunne føre til en effektiviseringsgevinst, som følge av at arbeidet i forvaltningen forenkles og fordi en sikrer målrettet bruk av midler. Statsforvalteren i Troms og Finnmark sier at hun har mistet oversikten over tildelinger over de ulike støtteordningene etter at forvaltningen av en del av disse ble flyttet fra Statsforvalterembetet til Kommuner og fylkeskommunen.

Slik søknadsprosess og saksbehandling for FKT-midlene foreligger i dag gjennom Elektronisk søknadssenter (ESS), er det ingen kobling til andre støtteordninger, ei heller ingen funksjon hvor beitebruker kan opplyse om hvorvidt det er søkt andre tilskudd, og i så fall hvilke. En bedre samordning av tilskuddsordninger vil kunne bidra til bedre totaleffekt av tiltakene, men også hindre at ulike tilskuddsordninger virker mot hverandre. I Hansen et al. (2020) sin vurdering av FKT-ordningen ble det anbefalt å legge til en enkel funksjon i ESS sin søknadsportal, hvor søker kan opplyse om andre tilskuddsordninger er omsøkt, og i så fall hvilke. Arbeidsgruppa støtter dette forslaget.

Regjeringen har i sin politiske plattform vektlagt digitalisering som et viktig verktøy for forenkling og innovasjon av offentlig sektor («tillitsreformen»). Dette blir en viktig plattform for å lette oversikten over ulike støtteordninger i framtida. I tillegg forvalter både Mattilsynet og Statsforvalteren et lov- og forskriftsverk som stiller krav til hold av husdyr og tamrein. For en enda bedre samordning av virkemiddelapparatet, kan det være grunn til å gå gjennom disse regelverkene for å vurdere evt. endringer/differensieringer for en bedre total måloppnåelse.

3 Anbefalinger om forsøksordninger og tiltak som kan redusere tap av sau og rein

Dette kapitlet er en oppsummering av arbeidsgruppe 5 sine innspill og anbefalinger til rovviltnemda i region 8. Arbeidsgruppa mener på generelt grunnlag at de forebyggende tiltakene som allerede benyttes i regionen fungerer tilfredsstillende, men ønsker en bedre prioritering av midlene og en justering av praktiseringen av enkelt tiltak. Arbeidsgruppas forslag til nye forsøksordninger og justeringer/presiseringer av tiltak som kan bidra til å redusere tap av sau og rein ytterligere er listet opp under.

3.1 Jakt og skadefelling

Tiltak som effektiviserer jakt og skadefelling er hjemlet i FKT-forskriften og bør prioriteres sterkere.

Arbeidsgruppa er av den oppfatning at ordinær jakt, lisensfelling og skadefelling er av de de tiltakene som har størst tapsforebyggende effekt. Regulering av rovviltbestandene skjer i hovedsak gjennom kvotejakt og lisensfelling, og evnen til å gjennomføre denne bestandsreguleringen blir derfor viktig. En effektiv regulering gjennom jakt vil bidra til å redusere behovet for skadefelling.

Gaupe- og jervejakkurs i Finnmark (etter modell fra Troms, prosjektet «Dyr i Drift»). Prosjektet baseres på kunnskaps- og erfaringsoverføring fra erfarne jegere. Innkjøp av jaktbuer og nødvendig elektronisk utstyr. Praktisk jakt. Målet er å øke effektiviteten i uttak under ordinær kvotejakt og lisensfelling, og dermed redusere behovet for ekstraordinære uttak, samt å styrke rekrutteringen til de kommunale skadefellingslagene. Det er opplagt og viktig at man kan benytte FKT-midler til slik aktivitet.

Arbeidsgruppa foreslår at **det bør settes inn ekstra ressurser de siste to ukene av ordinær kvotejakt for gaupe/lisensfelling av jerv/lisensfelling av bjørn** dersom det står igjen dyr på kvoten som ennå ikke er felt, f.eks. med hjelp av skadefellingslag. Dette vil øke suksessraten ved den ordinære jakten/lisensfelling og redusere behovet for ekstraordinære uttak. Skadefellingslagene må få tilført mer midler og ressurser til denne arbeidsoppgaven. Arbeidsgruppa vil også **påpeke muligheten distrikter og beitelag har til å gi en påskjønnelse til jegere, som stimuleringsiltak for å få tatt ut mest mulig av kvoten.**

I rovviltforliket står det at det ikke skal være rovvilt som utgjør et skadepotensial i beiteprioriterte områder for sau og rein, og i kalvingsområder for rein. Denne målsettingen klarer ikke myndighetene å oppfylle. For å redusere tap av beitedyr forårsaket av rovvilt i B-områdene (spesielt i randsonene til A-områdene) og på kalvingslandet mener arbeidsgruppa at **terskelen for å ta ut rovvilt som kommer inn i disse områdene må være meget lav**. Særlig vil uttak av rovvilt i forkant av beite- og kalvingsseongen kunne ha stor tapsforebyggende effekt.

Skadefellingslagene må få en godtgjøring som dekker de reelle utgiftene. Arbeidsgruppa mener at døgnseten på kr 1 600,- per døgn per person er for lav og rammen for dekning av øvrige kostnader (maks kr 30 000,- per skadefellingsforsøk) må heves. Dette for å motivere ytterligere til innsats og rekruttering i skadefellingslagene. Eksempelvis dekkes transport av rammen på de 30 000 kronene, mens godtgjøring for bruk av hund, innkjøp, forsikring og utgifter ved hundehold faller utenfor ordningen. Dersom man får mye transport i forbindelse med skadefellingsoppdraget, kan man fort stange i taket på rammen.

Arbeidsgruppa oppfordrer kommuner/rbd/beitelag med høy risiko for akuttssituasjoner å **utarbeide beredskapsplaner** for dette. Formålet med tiltaket vil være å begrense skadene og kostnadene en akuttssituasjon medfører. I tillegg til skadefelling, bør beredskapsplanen også omfatte andre tiltak som kan bidra til skadebegrensning og konfliktdemping, eksempelvis en plan for opparbeidelse av beredskapsarealer til bruk ved behov for akutt sanking. Arbeidet med slike beredskapsplaner bør dekkes over ordinære driftstilskudd, ikke FKT-midler.

3.2 Bestandsregistreringer

Arbeidsgruppa henstiller til at **det må brukes mer midler og ressurser på bestandsregistreringer av jerv, gaupe, bjørn og kongeørn**. I dette arbeidet er det viktig at lokalkunnskap anerkjennes og benyttes. Bestandsovervåking er imidlertid et statlig ansvar og må i hovedsak dekkes av andre midler enn FKT. Dette kan bidra til å øke kunnskapen om rovviltet i regionen. Større enighet om bestandstallene er konfliktdempende i seg selv, samtidig som registreringer av nye rovviltindivider vil kunne ha betydning for hvorvidt bestandsmålene er oppnådd og for erstatningsutbetalingene.

Det må bli større åpenhet om ynglinger av gaupe, jerv, bjørn, hekkende kongeørn og havørn i kalvingsområdene for rein og i de prioriterte beiteområdene for sau. Rovviltforvaltningen bør ha plikt til å informere beitenæringene dersom det er observasjoner av rovvilt i deres beiteområder. Hvis beitebrukerne blir opplyst om dette, kan de ta sine forhåndsregler og sette inn nødvendige tiltak for å hindre at en skadesituasjon utvikler seg. En slik dialog mellom forvaltningen og beitenæringene vil ha konfliktdempende og tillitsbyggende effekt.

3.3 Forskning/utprøving

Krav til forskningsrettede prosjekter. For forskningsrettede prosjekter bør man kunne stille krav til at anerkjent metodikk blir benyttet. Minste krav er at en bruker kontrollområder eller et før/etter-design. Videre er det viktig at erfaringsbasert kunnskap, både fra reindriftnæring og sauenæring implementeres i prosjektet der naturlig hører hjemme. Den berørte beitenæringa må involveres i forskningsprosjektene allerede i planleggingsfasen og få mulighet til å kvalitetssikre resultatene. Større forskningsprosjekter av nasjonal betydning bør finansieres via andre finansieringsordninger.

Bruk av drone til overvåking av kalvingslandet under reinkalvingsperioden. Drone anvendes til dels i beitenæringene dag, men effekten av tiltaket er ikke dokumentert. Fokus på totaltap, tap til rovvilt, kadaverfunn, samt simlens og rovviltets atferdsreaksjoner på droneflygingen.

Bruk av vokterhund i reindrifta, spesielt i tilknytning til kalvingsperioden, der flokken er mer samlet. Vokterhund brukes i saueneringa, men er aldri før benyttet i reindriften. Sosialisering mellom hund og rein blir et viktig element i utprøvingen, samt utprøving av optimal bruksmåte for vokterhund i reindriften.

Det er behov for mer forskning på tilleggsføring av rein for å styrke kunnskapsgrunnlaget på dette området. Slik forskning bør imidlertid dekkes av andre finansieringskilder enn over FKT-ordningen.

Dokumentasjon av drektighetsprosent hos rein ved bruk av ultralyd for å dokumentere erfaringsbasert kunnskap. Arbeidsgruppa ser at et slikt prosjekt muligens ligger utenfor FKT-ordningen, men et bedre kunnskapsgrunnlag på dette området er etterspurt av næring og forvaltning og vil være viktig for å forstå omfang av- og tidspunkt for kalvetap i reindrifta bedre.

Arbeidsgruppa ønsker et **dialog- og åpenhetsprosjekt** for å øke tilliten og dempe konfliktene mellom beitenæringene og forvaltningen. Dette vil også kunne øke forståelsen for betydningen av erfaringsbasert- og lokal kunnskap.

3.4 Mer om prioritering av midler, søknader og tiltak

Arbeidsgruppa anbefaler en **sterkere prioritering av FKT-midlene innen reindriften**, f.eks. etter skadeomfang, til de som har kalvingsland i A-områdene og de som har fått dokumentert ørnereir i kalvingsområdene.

Det må være mulig for andeler/A-medlemmer, siidaer og distrikter/samebyer å sende inn flere FKT-søknader, dersom det er behov for det. Tiltakene er ofte årstidsavhengig og/eller uforutsette situasjoner kan oppstå. Både enkeltinitiativ og samarbeidstiltak må ønskes velkommen. I felles søknad fra rbd bør en villighetserklæring fra den enkelte kreves. En måte å løse behovet for årstidsavhengige tiltak på, er å åpne for **søknadsfrist minst to ganger i året (helst løpende) for FKT-søknader på rein**. En mer fleksibel søknadsfrist er mer tilpassa reindriftsåret og de ulike utfordringene på de forskjellige årstidsbeitene. Denne ordningen bidrar således også til å ivareta reindriftras tradisjonelle driftsform og erfaringsbaserte kunnskap bedre, men krever i såfall en forskriftsendring.

Tilskudd til tidlig slakting av rein. FKT-midlene bør kunne støtte endring av driftsmønster og/eller driftsanlegg grunnet rovvilt, med mål om å redusere tap av kalv utover høst/tidlig vinter. Dette punktet bygger på erfaringsbasert kunnskap. Under § 5 i FKT-forskriften kan det f.eks. gis FKT-midler til helikopter for å samle reinen til gjerdeanlegg for tidlig slakting.

Økt beitedyrberedskap. En betydelig andel av tap av beitedyr grunnet rovvilt skjer i randsonene til de rovviltprioriterte områdene, typisk 30-50 km fra sonegrensene, hvor streifdyr kan forårsake stor skade. For å få ned tapstallene ytterligere, er det behov for bedre vern av beitedyr i beiteprioriterte områder som grenser til rovdyrsonene. Tiltak som styrker beitedyrberedskapen og som kan bidra til at en skadesituasjon oppdages raskt er viktig å prioritere. Beredskapstiltak kan være f.eks. elektronisk overvåking av beitedyr og beiteområder, sambandsutstyr mm).

Tiltakspakker. Det er viktig at sauebøndene og reindrifutøverne skal kunne ha mange ulike tiltak å velge mellom. «Tiltakspakker» eller kombinasjonsløsninger tilpasset det enkelte bruk og de ulike årstidsbeitene, gjerne i et langsiktig perspektiv, bør prioriteres.

Det står i FKT-forskriften at «for tiltak hvor nasjonale standarder er utarbeidet, skal standarden følges om ikke annet er bestemt i vedtak om tilskudd». Dette gjelder de fire tiltakene tidlig slakting, beredskapsareal, bruk av vokterhund og rovviltavvisende gjerder. I disse standardene finnes en liste

med absolutte minimumskrav for tiltaket. Tiltakene skal utføres i henhold til disse kravlistene før utbetaling av tilskudd fra betalende myndighet kan skje. Arbeidsgruppa oppfordrer Statsforvalteren til i større grad å **påse at kravene i de nasjonale standardene overholdes.**

Til slutt vil arbeidsgruppa signalisere at det er ønskelig med **mer midler til FKT**. Det omsøkes langt flere FKT-prosjekter enn det er ramme for å støtte, slik at kun 15 % av omsøkte midler blir innvilget. Forebygging er viktig for å hindre tap av beitedyr, men det er viktig også for å sikre forståelsen for en bærekraftig forvaltning av rovviltet. Dette vil kunne bidra til å redusere konfliktene og øke tilliten mellom beitenæringene og forvaltningsmyndighetene.

4 Litteratur

- FKT-forskriften: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2013-01-01-3>
- Rovviltforskriften: [Forskrift om forvaltning av rovvilt - Lovdata](#)
- Forskrift om tilskudd til tiltak i beiteområder: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2013-02-04-206>
- Forskrift om spesielle miljøtiltak i landbruket: <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2004-02-04-448>
- Forskrift om regionale miljøtiltak i jordbruket, Troms og Finnmark: <https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2021-05-21-1707>
- Forskrift om regionale tilskudd til næringsutvikling, rekruttering og kompetanseheving i landbruket: <https://lovdata.no/dokument/LTI/forskrift/2019-12-20-2082>
- Grensereinbeiteoven: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1972-06-09-31/KAPITTEL_1-4#%C2%A75
- [Forvaltningsplan for rovvilt i region 8](#)
- [Sluttprotokoll 2022 jordbruksoppgjøret](#) (se side 13 om områderettet innsats)
- [Regionalt miljøprogram for jordbruket i Troms og Finnmark](#)
- Vegetasjon og utmarksbeite i Lyngen kommune. Rapport fra vegetasjonskartlegging (Haugen & Bjørklund 2014). <https://nibio.brage.unit.no/nibio-xmlui/handle/11250/2444145>
- Vurdering av FKT-ordningen (Hansen et al. 2020). <https://nibio.brage.unit.no/nibio-xmlui/handle/11250/2717042>
- Kartlegging av forskning på reindriftsområdet – kunnskapsgrunnlag og kunnskapsbehov (Hansen et al. 2021). <https://nibio.brage.unit.no/nibio-xmlui/handle/11250/2835162>
- Rovviltbestandenes betydning for landbruk og matproduksjon basert på norske ressurser (Strand (red). 2016). <https://nibio.brage.unit.no/nibio-xmlui/handle/11250/2391081>
- Trender i norsk landbruk 2018 - Troms og Finnmark (Ruralis 2018). <https://bygdeforskning.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2018/11/trender-i-norsk-landbruk-2018-troms-og-finnmark-2018.pdf>